

Walker-Hirsch, L. & Champagne, M. P. (1991). The Circles Concept: Social Competence in Special Education. *Educational Leadership*, 49 (1), 65-67.

סיכום: גבו וייס

אלו מאתנו שעובדים בחינוך המיוחד נתקלים לעיתים קרובות בתזכורת לכך כי רבים מתלמידינו כושלים באינטגרציה עם תלמידים נורמלים בשל החסר שלהם בקומפוטנטיות (ביכולות) חברתית מינית. חלק מתלמידי החינוך המיוחד משתמשים באופן לא מתאים במיניותם כדי להשיג מידה של פופולריות או שהם משתמשים בשפה של התהדרות מינית כדי למשוך תשומת לב. חלקם הופכים למטרות ללעג בשל הנאיביות שלהם בנושאים חברתיים מיניים.

בכדי לעזור לתלמידים אלו לארגן את היחסים הבין אישיים בקטגוריות, אנו מציעים את מודל המעגלים: שישה מעגלים קונסנטריים בצבעים שונים המונחים על הרצפה (אחד על השני כשטיח של מעגלים עם מרכז אחד) כדי להגדיר באופן ברור רמות שונות של אינטימיות כאשר אנו עושים משחקי תפקידים של יחסים חברתיים. לכל רמה של אינטימיות יש מקום מיוחד על שטיח המעגלים. לכל רמה יש צבע משלה, שם וסמל והתנהגות ייחודית המאפיינת את מידת האינטימיות המתאימה לרמה המסוימת במעגל. אנו גם משתמשים בסיפורים בווידיאו כדוגמאות הממחישות את היישום של העקרונות הנלמדים ומאפשרים לתלמידים לראות אחרים המשתמשים בתפיסה של המעגלים בסביבה טבעית.

כל תלמיד יוצר סט קטן יותר ואישי של המעגלים בעזרת צבעים, תמונות, ושמות כתובים ברמה המתאימה ליכולת של התלמידים. כדי לסייע לתלמידים להבין את מושג הדדיות אנו מלמדים אותם כי כדי שיוכלו לכתוב משהו במעגל מסוים על האדם הזה להסכים להיות שם. התלמידים מתחילים לפתח הבנה של מושגים כמו חברות, חיזור, אהבה אינטימית, אהבה מינית, הגנה עצמית, אסרטיביות, ידע ביולוגי ואפילו תהליכי התבגרות בהקשר חברתי.

עולם המעגלים

כל תלמיד מיוצג על ידי המעגל המרכזי שבדגם. מעגל זה, הנקרא המעגל הפרטי הסגול, הוא קטן ויש בו מקום רק לאדם אחד בתוכו, האדם החשוב ביותר, אתה! אתה, התלמיד, תחלטי מי יהיה קרוב אלייך ומי יאכלס את שאר המעגלים, בהתבסס על החוקים החברתיים של הדדיות.

כשאנו משתמשים בשטיח הרצפה למשחק התפקידים, תלמידים בתורם עומדים בתוך המעגל הסגול הפרטי ואומרים לכיתה מדוע הם האנשים הכי חשובים בעולם המעגלים שלהם. חלק מהתלמידים אומרים: "אני חשוב מכיוון שאני אוהב את עצמי", אחרים אומרים "אני חשוב בגלל שאני שחור" או "אני חשוב בגלל שאני הנני (because I am)" אנו מעודדים את שאר הכיתה לתמוך בהצהרות אלו.

מסביב למעגל הקטן המרכזי, יש עוד מעגל, המעגל הכחול הנקרא מעגל החיבוק הכחול. אין הרבה מקום בתוך מעגל זה ולמעשה אין לתלמידים כל כך הרבה אנשים עמם הם נמצאים ביחסים המתאימים למעגל זה, בהם חיבוק גוף אל גוף יהיה מגע נחשק על שני הצדדים. המורה עוזר לתלמידים להכיר בכך שהאנשים במעגל הכחול הם האנשים שהם אוהבים ואשר מחזירים להם אהבה. אלו יכולים להיות חברים במשפחה הגרעינית, אך יכולים להיות גם אחרים משמעותיים. עבור תלמידים מבוגרים יותר, אהוב/ת ליבם יכול/ה להתאים ליחסים בתוך מעגל זה. אנו עוזרים לתלמידים להבחין בין אהבה משפחתית לבין אהבה רומנטית ומינית. כאשר לאנשים אין יחסי אהבה עם אף אחד, המורה לא יכול למלא חלל זה. אנו יכולים, אמנם, לספק תקווה לגבי העתיד ולחזק את התלמידים בכך שניתן לאהוב אותם.

מקיף את מעגל החיבוק הכחול נמצא המעגל החיבוק הרחוק החברי הירוק. הוא יכול לכלול יותר אנשים מאשר במעגל הכחול, בדרך כלל חברים קרובים ומשפחה מורחבת. חיבוק אקראי, לא עמוק או טפיחה על השכם יכולים להדגים את טיב יחסים אלו. רוב התלמידים נהנים לרשום את כל חבריהם השונים ומשפחתם המורחבת. הם בדרך כלל יראו בכך שיש להם מעגל ירוק מלא בתחושת גאווה והישג. מעגל ירוק מלא יכול להיות מקור בעל ערך אדיר להערכה העצמית של התלמיד. כאשר התלמיד רוצה לכלול מורים במעגל זה, אנו מוצאים את עצמנו מתלבטים האם אנו רוצים להיות מסומנים ככל כך חבירים וקרובים עם מישהו או כל תלמידינו. כשהתלמידים מפתחים מעגלים אלו, אנו מקדישים יחידה שלמה למושג החברות.

המעגל הרביעי הוא מעגל לחיצת היד הצהוב. הוא מציין את התחום של אנשים שאת שמותיהם התלמידים מכירים אך אין הם חברים שלהם. רק קשר של יד ליד מתאים ברמה זו של היכרות וקירבה. גם אם לא מדובר בלחיצת יד אלא, במה שאופייני יותר לילדים או בני נוער, כפה, טפיחה על הראש או הגב או כל דבר דומה, עדיין המרחק החברתי הוא אותו דבר והמגע המתקיים הוא רק באמצעות היד. כל חברי הכיתה נמצאים לפחות במעגל זה של קירבה אחד עם השני כך שחברי הכיתה יכולים לחוש תחושה של שייכות כשאנו משחקים משחקי תפקידים במעגל זה.

המעגל הבא הוא מעגל הנפנוף הכתום. כולל מכרים ברמה של כזו שפניהם מוכרות לנו. אנשים שהתלמידים מכירים אך הם רחוקים מידי או עסוקים מידי ברגע הנתון כדי ללחוץ יד גם הם משתייכים למעגל זה. כשתלמידים לומדים על מעגל זה הם לומדים לשים לב מתי אדם עסוק ולא ניתן להפריע לו ומתי הם עסוקים או שקועים כך שאין זה מתאים לעצור את פעילותם וללחוץ יד. אנו מלמדים את התלמידים שילדים קטנים צריכים להיות במעגל הנפנוף הכתום. עדיף בשבילם לנפנף לילדים כדי להימנע מהאפשרות שצופה מבחוץ יפרש באופן לא נכון החלפת מגעים בין ילד לבין מתבגר. למידת מושג זה עוזר למתבגרים להתכונן לקראת בגרות, הם מתרגלים ניחוש והערכה של גיל ולומדים להבחין בין ילדים לבין מבוגרים ולומדים להכיר איפה הם נמצאים על ציר הרצף ילד – מבוגר.

מקיף את כל המעגלים נמצא מעגל הזרים האדום. יש למעגל זה קצוות גליים כדי להמחיש שזרים תמיד נכנסים ויוצאים מהפריפריה של חיינו. בדרך כלל אין צורך לדבר עם או לגעת בזר. אלא אם הוא בעל תפקיד רשמי כמו רופא או שוטר וכדומה. ניתן לסייע לתלמידים ללמוד להבחין בבעלי תפקידים

אלו בעזרת מדים, כובע או תג. עם זאת, לא כל בעלי תפקידי העזרה לובשים מדים או סימני זיהוי כלשהם. לעיתים התלמידים יכולים לחוש בלבול כאשר מתרגלים תקשורת או מגע עם זר בתפקיד עזרה. כאן חשוב כי התקשורת או המגע יהיה אך ורק בהתאם לעניין הרלוונטי.

עולם ההצלחה

אנו נהנים מהצלחה גדולה מהשימוש במודל פשוט וברור זה עם תלמידינו. הם מרגישים טוב יותר בנוגע לזכויותיהם להיות בשליטה על גופם ויחסיהם הבין אישיים. הם מוכנים טוב יותר לעזוב את ביה"ס ולתרום לקהילה בה הם חיים. אנו מרגישים סיפוק רב מכך שעזרנו לתלמידינו להשיג את היכולת לממש קיום של יחסים הדדיים חיוביים.

